

NOTERLERİN KENDİ MEMURLARI ELİYLE TEBLİGAT YAPMA ZORUNLULUKLARI VAR MIDIR?

Doç. Dr. Süha TANRIVER*

A) GENEL OLARAK MEMUR VASITASIYLA TEBLİGAT

Tebliğat Kanunu'nun birinci maddesi uyarınca, bu kanun hükümlerine göre yapılacak olan tebliğatlar, PTT veya memur eliyle gerçekleştirilir. Bu düzenleme çerçevesinde, tebliğatı icra ile görevli mercii, sözü edilen işlemi gerçekleştirirken, PTT ile kendi memurundan yararlanma konusunda bir seçim serbestisine sahiptir; dilerse PTT aracılığıyla dilerse kendi memuru eliyle tebliğat işlemini yapar⁽¹⁾.

Tebliğatın, hangi hallerde, doğrudan memur eliyle yaptırılacağı ise, Tebliğat Kanunu'nun 2'nci maddesinin birinci fıkrasında sınırlı bir biçimde sayılmıştır⁽²⁾. Buradaki saymanın sınırlı olduğu hususunu, Tebliğat Tüzüğü'nün 2'nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan ve memur eliyle tebliğat yaptırılması halinde, neden bu yola gidildiğine yani memur eliyle tebliğatı zorunlu kılan sebebe, işin ilişkin bulunduğu belgede işaret edilmesi gereğini öngören düzenleme de doğrulamaktadır.

Doğrudan memur eliyle tebliğat yaptırılmasını gerektiren halleri, şu şekilde sıralamak mümkündür:

- 1- Diğer kanunlarda özel bir hüküm bulunması,
- 2- PTT tarafından süratle tebliğat yapılmasının imkânsız olduğu anlaşılması ve bu gecikmeden dolayı bir zararın doğması olasılığının bulunması,
- 3- Aynı yerde bulunan ve 1'inci maddede belirtilen daire ve kurumlara tebliğat yapılmasının söz konusu olması,

* A.Ü. Hukuk Fakültesi Medenî Usul ve İcra-İflâs Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

(1) Yılmaz, E.: Noter ve Tebliğat, (Noterlik Hukuku ile İlgili Bazı Sorunlar, Türk Hukuk Dili, Noterlik ve Tebliğat Hukuku, Noterlik Hukuku Sempozyumu: III-IV-V, Ankara 1999, s. 101-134), s. 110-111; Yılmaz, E./Çağlar, T.: Tebliğat Hukuku, C. I, 3. B., Ankara 1999, s.66.

(2) Yılmaz/Çağlar- s. 249.

4- Aynı yerde bulunan ve 1'inci maddede sayılan daire ve kurumlarda bulunan şahıslara tebligat yapılması durumunun ortaya çıkması.

Bu belirtilen hallerin hepsi birbirinden bağımsız bir nitelik taşır. Üçüncü ve dördüncü bentler arasında bir yakınlık bulunması ise, tamamen işin doğasından kaynaklanmaktadır.

Memur eliyle tebligat zorunluluğunun söz konusu olabilmesi için, bu belirtilen hallerden birinin gerçekleşmiş bulunması yeterlidir; düzenlemenin yorum gerektirmeyecek kadar son derece açık ve emredici bir nitelik taşıyan metni karşısında bu hallerden birisi gerçekleşmişse tebligatı gerçekleştirmekle ödevli mercii, tebligat işlemini, kendi memuru aracılığıyla yapmaktan kaçınamaz.

B- NOTERLER AÇISINDAN DURUMUN İRDELENMESİ

I- Genel Olarak

Her şeyden önce, Noterlik Kanunu'nun 70'inci maddesinde, noterlerin görevleri arasında tebligat işlerinin de yer aldığı belirtilmiştir. Sözü edilen hükme göre, tebliği istenen her nevi kağıt, noterlerce, Tebligat Kanunu hükümlerine göre muhatabına tebliğ olunur. Yine, Noterlik Kanunu Yönetmeliği'nin 20'nci maddesinde, noterlerin açacağı servisler arasında tebligat servisine de yer verilmiş ve 24'üncü maddesinin birinci fıkrasında ise, kendisinden tebligat yapması istenen noterlik dairesinin, tebliği istenen evrâkı, kanun ve nizamla uygun olarak muhatabına ulaştırmak ve onun ıtılana en emin şekilde arz etmekle ödevli olduğuna açıkça işaret edilmiştir.

Noterlik Kanunu'nun 70'inci maddesi ile Tebligat Kanunu'nun 1'inci ve 41'inci maddeleri bir bütün halinde birlikte gözetildiğinde, noterlerin tebligat görevlerini Tebligat Kanunu hükümleri çerçevesinde yerine getirecekleri aşikâr bir biçimde ortadadır. Bu bağlamda, noterliklerce tebligat yapılması halinde de, noter, tebligat işlemini, PTT ya da kendi memuru aracılığıyla gerçekleştirme konusunda bir seçim serbestisine sahip olacaktır.

Ancak, Noterin, Tebligat Kanunu'nun 2'nci maddesinde öngörülen sebeplerden birisinin gerçekleşmesine rağmen, talep edilmesi halinde, kendi memuru eliyle tebligat yapma zorunluluğunun bulunup bulunmadığı hususu doktrinde tartışmalıdır.

Bir görüşe göre⁽³⁾, memur eliyle tebligat yapılmasına gerek olup olmadığı hususunu, tümüyle pratik hayatın gereklerine ve iş durumuna göre bizzat noterin kendisi takdir eder. Noter, bu değerlendirmede, sürat olgusunun yanı sıra kendi iş ve personel durumunu da dikkate alır; iş ve personel durumu müsait ise memur eliyle tebligat talebini kabul eder ve gereğini yerine getirir. Buna uygun bir alt yapısı yoksa, noter, noterlik daire-sini kapatıp kendi memuru eliyle tebligat işlemini gerçekleştirmek zorun-da değildir; sözü edilen işlemi PTT işletmesinden yararlanmak suretiyle gerçekleştirir⁽⁴⁾. Çünkü, noterliklerin işleyişinde bir boyutu itibarıyla "işlet-mecilik anlayışı" egemendir ve noter iş hacmi çerçevesinde optimal perso-nelle çalışır; gereğinden fazla personel istihdam etmez⁽⁵⁾; yoğun bir biçim-de karşılaşılması nedeniyle, çoğu kere, tebligat işleri için, noterlik da-iresi bünyesinde ayrı bir birim oluşturulmaz ve ayrı bir personel tahsis edilmez. Öte yandan, tebligat görevi, noterin üstlenmiş olduğu diğer gö-revlere nazaran daha tali plândadır ve daha az öneme sahiptir⁽⁶⁾. Sonuç ola-rak, bu görüş bağlamında yaklaşıldığında, noter, Tebligat Kanunu'nun 2'nci maddesinde öngörülen hallerden birisi gerçekleşmiş bulursa dahi, kendisinden memuru eliyle tebligat yapılmasının istenmesi halinde, bu is-temi kendi iş hacmini ve personel durumunu gözetererek değerlendirir; iş yoğunluğu ve personel durumu müsait değilse, kendi memuru aracılığıyla tebligat yapması istemini geri çevirip; ilgiliye ancak PTT işletmesi aracılı-ğıyla tebligat işlemini gerçekleştirebileceğini ifade edebilir.

Oysa, Tebligat Kanunu'nun 2'nci maddesinin birinci fıkrasının takdi-re yer bırakmayacak kadar son derece açık ve emredici bir nitelik taşıyan metni karşısında, tebligat işlemini icra ile görevli mercii, sözü edilen Ka-nunun 1'inci maddesinde sayılan merciiiler arasında yer alıyorsa, bu fıkra-da belirtilen hallerden birinin gerçekleşmesi durumunda, ilgilinin istemi üzerine kendi memuru eliyle tebligat yapmak zorundadır; bundan kaçına-maz (Ayrıca, bkz. Tebligat Tüzüğü m.2, I, II)⁽⁷⁾. Noterlik Kanunu'nun

(3) Yılmaz s. 115-116; Yılmaz/Çağlar- s. 255-256.

(4) Yılmaz s. 116; Yılmaz/Çağlar- s. 256 ve 245-246.

(5) Yılmaz s. 116; Yılmaz/Çağlar- s. 256.

(6) Yılmaz s. 116; Yılmaz/Çağlar s. 256.

(7) 15.6.1985 gün ve 3220 sayılı Kanun ile değişik "7201 sayılı Kanunun 1'inci maddesinde yapılan değişikliğe paralel olarak, Kanunun 2'nci maddesi değiştirilmekte ve (tebligatın) memur vasıtasıyla yapılması zorunlu olan haller gösterilmektedir". (Hükümet Gerekçesi). Krş.: Moroğlu, E./ Mu-şul, T.: Tebligat Hukuku, İstanbul 1990, s. 47; Yılmaz/Çağlar s. 245-246.

70'nci maddesinde, noterlerin görevleri arasında Tebligat Kanunu hükümlerine göre tebligat yapmak da sayılmış; sözü edilen Kanunla ilgili Yönetmeliğin 20'nci maddesinde, noterlerin tebliğe konu olan evrakı muhatabına kanun ve tüzük hükümleri dairesinde ulaştırmakla ödevli olduğu belirtilmiş ve Tebligat Kanunu'nun kapsamını belirleyen 1'inci maddesinde de bu kanun hükümlerine göre tebligat yaptıracak kurum ve kuruluşlar arasında noterlerin de bulunduğu açıkça işaret edilmiştir. Yapılan bu sistematik tespitler karşısında, Noterlik Kanunu, noterleri, tebligat işlerini gerçekleştirmekle ödevli kılmış; Noterlik Kanunu Yönetmeliği ile de bu işler için ayrı bir birim oluşturmak ve tebligatın güvenli bir biçimde gerçekleştirilmesi için gereken işlemleri yapmak, noterlere bir yükümlülük olarak yüklemiştir. Yine, noterlerin, tebligatı, hangi esaslar dahilinde hangi rejime tâbi olarak gerçekleştireceği ise, Noterlik Kanunu'nun 70'inci maddesi ile Tebligat Kanunu'nun 1'inci maddesinde gösterilmiştir.

Tebligat Kanunu'nun kesin ve emredici bir nitelik taşıyan, yoruma ve takdire hiç bir biçimde yer bırakmayan 2'nci maddesinin birinci fıkrası ile Tebligat Tüzüğü'nün yine aynı madde numarasını taşıyan birinci ve ikinci fıkralarının metinleri (lâfzı) karşısında, Tebligat Kanunu'nda öngörülen esaslar dahilinde tebligat işlemlerini gerçekleştirmekle ödevli mercii konumunda bulunan noterlerin (NK. m. 70; TK. m. 1), sözü edilen kanun ve tüzük hükümlerinde belirtilmiş olan istisnaî hallerden birinin gerçekleşmesi halinde, kendi memurları aracılığıyla tebligat yapma zorunlulukları vardır; bundan iş yoğunluklarını ve personel sayılarının sınırlılıklarını gerekçe göstererek kaçınmaları hiç bir surette mümkün değildir. Özellikle, kurtuluş kanıtı getirme olanağı dahi vermeyen ve hukukî niteliği itibariyle ağırlaştırılmış sebep sorumluluğu olarak Noterlik Kanunu'nun 162'nci maddesinde öngörülmüş bulunan hukukî sorumluluklarına ilişkin düzenleme⁽⁸⁾ karşısında, noterlerin, Tebligat Kanunu'nun 2'nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan hallerden birinin gerçekleşmesi halinde, iş yoğunluğunu ya da personel sayısının sınırlılığını gerekçe göstererek kendi memurları aracılığıyla tebligat yapmaktan kaçınıp; ancak PTT marifetiyle tebligat yaptırabileceklerini ileri sürmeleri, son derece güçtür. Öte yandan, noterler, Türk Ceza Kanunu'nun 279'uncu maddesi anlamında memurdurlar⁽⁹⁾; koşullarının oluşmasına rağmen kendi memurları eliyle tebligat yap-

(8) Arslan, R./Tanrıver, S.: Yargı Örgütü Hukuku, 2. B., Ankara 2001, s. 211.

(9) Şekercioğlu, M.: Ceza Hukukunda Memur Kavramı, İstanbul 1974, s. 23-24; Erman, S.: Ceza Tatbikat ve Tebligatında Memur (SBFD., 1947/3-4, s. 235-276) s. 266; Hafizoğulları, Z.: Noterlerin Ceza Sorumluluğu, Noterlik Hukuku Sempozyumu I-II, Ankara 1997, s. 99-117), s. 99.

maktan kaçınmaları, görevi ihmal suçuna dahi (TCK m. 230) vücut verebilir. Çünkü, görevi ihmal suçunun maddî unsurunu, yapılması zorunlu bir görevin yerine getirilmemesi, yapılmaması oluşturur⁽¹⁰⁾.

Öte yandan, noterlerin tebligat görevlerinin diğer görevlerine nazaran daha tâli ve daha az bir öneme sahip olduğu yönündeki yargının da pek sağlıklı olduğu söylenemez. Özellikle PTT aracılığıyla tebligattaki ciddi sorunların varlığı karşısında PTT aracılığıyla tebligata nazaran, noterlik memuru eliyle tebligatı gerçekleştirmenin daha güvenli, daha seri ve daha tercih edilen bir yol olduğunu belirtmek bu bağlamda noterlerin üstlenmiş olduğu rolün önemini vurgulamak açısından son derece yararlı olur.

II- Noterlik Memurları Eliyle Tebligat Yapılmasını Gerektiren Hallerin İrdelenmesi ve Sözü Edilen Tebligatta İzlenecek Olan Usul

Tebligat yapmakla görevli merciiilerin, kendi memurları eliyle tebligat yapma zorunluluklarının hangi hallerde işlerlik kazanacağı, Tebligat Kanunu'nun 2'nci maddesinde sınırlı bir biçimde sayılmak suretiyle gösterilmiştir. Bunlar:

1- Kanunlarda özel bir hüküm bulunması. Genel çerçevede, mevzuat bağlamında bir irdeleme yapıldığında, tebligatın mutlaka noterin kendi memuru aracılığıyla gerçekleştirilmesi zorunluluğunu açıkça öngören herhangi bir düzenlemenin bulunduğu söylenemez. Her ne kadar noter marifetiyle tebligatı öngören düzenlemeler mevcut ise (örneğin, İİK. m. 68b ve 150ı gibi) de, bu durum hiç bir zaman, noterin tebligatı bizatihi kendi memuru aracılığıyla yapmak zorunda olduğu anlamına gelmez; ancak biraz sonra aşağıda incelenecek olan "ivedi hal" bağlamında bir değerlendirme yapıldığında, ilgililerin tebligatın PTT aracılığıyla icrası durumunda seriliğin sağlanamaması nedeniyle zarar görmeleri söz konusuysa, noterin kendi memuru eliyle tebligat zorunluluğu işlerlik kazanacaktır.

2- Memur eliyle tebligata oranla, PTT marifetiyle daha süratle tebligat yapılmasının imkânsız olduğu anlaşılıyor ve bu durum dolayısıyla bir zararın ortaya çıkması muhtemelse. Kısaca sözü edilen sebep, "ivedilik gerektiren haller" şeklinde formüle edilebilir. Noterler bağlamında, en çok ve yoğun bir biçimde işlerlik kazanabilecek olan memur eliyle tebligat yapma zorunluluğuna ilişkin sebebi de, bu bentte öngörülen hal oluşturmaktadır.

(10) Eren, F/Toroslu, N.: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 6. B., Ankara 1994, s. 181.

Genel hayat tecrübelerine ve hayatın olağan akışına göre, bir tebligatın PTT eliyle yapılmasının memur eliyle tebligata nazaran gecikmeli olacağı ve bundan dolayı da tebligat yapılmasını isteyen bir zararının doğacağı, onun bir zarara uğrayacağı muhtemel görünüyorsa, “**ivedilik gerektiren bir halin**” mevcudiyetinden söz edilir; noter bu hususu özellikle hukukî sorumluluğunun ağırlığını da dikkate alıp özenle re’sen takdir eder⁽¹¹⁾. Ancak, ilgili, süreye bağlı işlemlerde, makûl bir gerekçe göstermeden uzunca bir süre bekleyip sürenin bitimine çok kısa bir zaman kesiti kalınca, notere başvurup, tebligat işleminin noterin memuru aracılığıyla yapılmasını istemişse, bu gibi durumlar onun dürüst davranmaması ve tümüyle ihmâli bir tavır sergilemesi sebebiyle, gerçekte ivedilik gerektiren bir hal olarak kabul edilemez ve noter de kendi memuru eliyle tebligata zorlanamaz; çünkü, sözü edilen ivedi halin oluşumunda tümüyle ilgilinin kusurlu tutumu egemendir; onun bu tutumunun sonuçları noteri kendi memuru eliyle tebligata zorlamak suretiyle giderilemez.

3- Noterin, aynı yerdeki yargı merciilerine, genel ve katma bütçeli idareye, belediyeye, köy tüzel kişiliğine, barolara veya noterlere tebligat yapması söz konusu ise,

4- Noterin, aynı yerdeki yargı merciilerinde, genel ve katma bütçeli idarelerde, belediyede, köy tüzel kişiliğinde, barolarda ve noterlerde çalışan kişilere tebligat yapması söz konusu ise,

Üçüncü ve dördüncü bentlerde sözü edilen “aynı yer” kavramından, noterin yetki çevresinin anlaşılması gerekir⁽¹²⁾. Noterlik Kanunu’nun 2’nci maddesine göre, noterin yetki çevresinden maksat, noterliğin kurulu bulunduğu yerdeki asliye mahkemesinin bulunduğu ilçenin idarî sınırlarıdır. Ancak, bir ilin belediye sınırları içinde birden fazla noterlik bulunduğu takdirde, her noterlik, bağlı olduğu asliye mahkemesinin yargı çevresi ile sınırlı olmaksızın il belediye sınırları içindeki bütün noterlik işlerini görmeye yetkili hale gelir. O halde, yetki çevresine ilişkin bu kural ile, genel çerçevede noterin kendi memuru eliyle yapılacak olan tebligat bakımından da “aynı yer” kavramını anlamlandırmakta bağlı kalmak uygun bir davranış teşkil eder.

Memur eliyle tebligat yapmanın işlerlik kazandığı halde, noter, talepte bulunandan tebligat masraflarını peşinen yatırmasını ister; ödeme yapıl-

(11) Yılmaz s. 115; Yılmaz/Çağlar s. 255.

(12) Yılmaz s. 118; Yılmaz/Çağlar s. 257.

mazsa ilgilinin tebligat isteminden vazgeçtiği varsayılır; artık noter kendi memuru eliyle tebligat yapmak zorunluluğundan kurtulur. Tebligat Kanunu'nun 4'üncü maddesi, "memur vasıtasıyla tebliğlerde zarurî masraflar" başlığını taşımakta ve gerekli giderlerin her malî yıl başında il idare heyetlerince belirleneceğini öngörmektedir.

Bu durumda, noterlerin kendi memurları eliyle gerçekleştirilecek olan tebligatta da, masraflar bağlamında, il idaresince belirlenmiş olan tarife uygulanacaktır. Ancak, olması gereken hukuk bakımından noterlik memurları aracılığıyla tebligatta, masraflar bağlamında ayrı bir tarifeye işlerlik kazandırılması, maliyet ve verimlilik itibarıyla devlet dairelerinden bir takım farklılıklar gösteren noterliklerin organizasyonlarına ve işleyişlerine daha uygun düşer⁽¹³⁾.

Noterlikler de, kendi memurları aracılığıyla tebligat yaptıkları durumda, bu yola gidilmesini gerektiren sebebi, Tebligat Tüzüğü'nün 2'nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca işin ilişkin bulunduğu belgede göstermek zorundadırlar.

Memur veya zabıta aracılığıyla tebligat yaptırılması halinde, sözü edilen görevlilerin bu tür tebligatı, hangi usûle göre gerçekleştirileceği konusunda, Tebligat Kanunu'nda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak, malî tebligat bakımından Vergi Usûl Kanunu'nun 107'nci maddesinin ikinci fıkrasında, memur aracılığıyla tebligatta da tebliğ esaslarına ilişkin hükümlerin (VUK. m. 93-109) uygulanacağı açıkça vurgulanmıştır. Aynı ilke, Tebligat Kanunu bakımından da geçerli olmalı; yani noter kendi memuru aracılığıyla tebligat yapıyorsa, noterlik memuru da, PTT memuru tebligatı gerçekleştirirken Tebligat Kanunu uyarınca hangi ilkelere uymak zorunda ise, hangi usulü uyguluyorsa; aynı esaslara ve usûle uygun davranmakla ve tebligatı icra etmekle görevli konumda bulunmalıdır⁽¹⁴⁾.

(13) Yılmaz s. 117; Yılmaz/Çağlar s. 257.

(14) Yılmaz s. 118.

